

Література

1. Рябенко, Л.М. Генезис стратегічного обліку. [Електронний ресурс] – URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/8170>
2. Бруханський Р.Ф. Передумови та причини виникнення стратегічного управлінського обліку. [Текст] / Р.Ф. Бруханський // Problems of accounting, analysis and audit: the institutional dimension – Collective monograph – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2015. – 132 p. (P. 37-44).
3. Райан Б. Стратегический учёт для руководителей [Текст] / Б. Райан ; пер. с англ. под ред. В. А. Микрюкова. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 616 с.
4. Simmonds K.. Strategic management accounting for pricing: a case example // Accounting and Business Research, - 1982. - № 12 (47). P. 206–214.
5. Bromwich M. The case for strategic management accounting: the role of accounting information for strategy in competitive markets / M. Bromwich // Accounting. Organisation and Society. – 1990. – № 1. – P. 27–46.
6. Друри К. Управленческий и производственный учет : пер с англ. [Текст] / К. Друри. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 1071 с.
7. Уорд К. Стратегический управленческий учет [Текст] / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 448 с.

Ігор ЛИСИЦЯ

слухач магістратури

Тернопільський національний економічний університет

СУТНІСТЬ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Необхідною умовою існування будь-якої держави сучасного світу є використання енергії. Енергетика має надзвичайно важливе значення для економіки та чинить великий вплив на інші її галузі, оскільки від неї залежить нормальне їх функціонування. Надійне, стабільне, достатнє, економічно ефективне, екологічно прийнятне забезпечення енергетичними ресурсами економіки країни є запорукою її енергетичної безпеки, а отже сталого розвитку. Забезпечення енергетичної безпеки сього являється пріоритетним завданням будь-якої країни, не залежно чи вона є нетто-експортером, нетто-імпортером енергетичних ресурсів або в системі міжнародних економічних відносин її паливно-енергетичний комплекс виконує транзитну функцію.

Енергетична безпека є компонентом економічної і національної безпеки країни. Національна безпека, відповідно до Закону України “Про основи національної безпеки України” – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [1, с. 19].

Існує ряд визначень поняття енергетичної безпеки.

Енергетичну безпеку можна трактувати як властивість технічної безпеки систем енергетики. У той же час енергетична безпека (за її визначенням) кінцевою метою ставить гарантований захист особи, суспільства, держави від дефіциту паливно-енергетичних ресурсів, тобто має більш широкий зміст, ніж поняття надійності, й виступає як економічна, політична і філософська категорія [2].

Енергетична безпека – це система поєднання потенціалів - економічного, політичного, техніко-технологічного, ресурсного і, власне, енергетичного, а також факторів наукового, географічного, організаційного, управлінського тощо, без урахування яких аналіз будь-якої безпеки неможливий [3, с. 41-47].

Енергетична безпека як одна із складових національної безпеки проявляється, поперше, як стан забезпечення держави енергоресурсами для реалізації відтворювальних

процесів у національній економіці, що гарантують її повноцінну життєдіяльність і, по-друге, як стан безпеки енергетичного комплексу країни [5].

Енергетична безпека – складова економічної безпеки, цілеспрямований вплив суб'єкта управління на загрози і небезпеки, створення державними та недержавними інституціями необхідних та достатніх умов для унеможливлення дефіциту в забезпеченні споживачів економічно доступними паливно-енергетичними ресурсами прийнятної якості в нормальних і надзвичайних умовах, послідовне і активне проведення політики енергозбереження та диверсифікації джерел енергопостачання, забезпечення ефективного функціонування підсистеми енергетичної безпеки [1, с. 19].

Слід зазначити, що питання енергетичної безпеки не може вирішуватись окремо кожною країною (лише автократією чи самозабезпеченням) [5]. Енергетика сьогодні має надзвичайно високий рівень глобалізації. Так, існує визначення глобальної енергетичної безпеки, яка є комплексним поняттям і включає в себе не просто надійне забезпечення світової економіки різними видами енергії за прийнятними цінами з мінімальними втратами для навколишнього середовища (мінімальним негативним впливом), але й стан захищеності світового співтовариства і всіх його членів від можливих ризиків та загроз політичній стабільності у світі та стійкому соціально-економічному розвитку, пов'язаних як з теперішнім, так і з майбутнім станом світової енергетики [1, с. 19-20].

Слід зазначити, що питання енергетичної безпеки не може вирішуватись окремо кожною країною (лише автократією чи самозабезпеченням) [5]. Енергетика сьогодні має надзвичайно високий рівень глобалізації. Так, існує визначення глобальної енергетичної безпеки, яка є комплексним поняттям і включає в себе не просто надійне забезпечення світової економіки різними видами енергії за прийнятними цінами з мінімальними втратами для навколишнього середовища (мінімальним негативним впливом), але й стан захищеності світового співтовариства і всіх його членів від можливих ризиків та загроз політичній стабільності у світі та стійкому соціально-економічному розвитку, пов'язаних як з теперішнім, так і з майбутнім станом світової енергетики [1, с. 19-20].

Визначення глобальної енергетичної безпеки зафіксовано в Громадянському порядку денному ХХІ ст. - програмному плані дій ООН, розробленому з метою забезпечення стійкого розвитку країн світу в ХХІ столітті [6]. Згідно нього, глобальна енергетична безпека – це стан глобального співтовариства, за якого кожен мешканець Землі має гарантований доступ до джерел енергії, що забезпечують у кількісному та якісному аспектах задоволення потреб у здоровому способі життя, комфортному навколишньому середовищі, умовах інтелектуального і духовного розвитку.

Енергетичну безпеку кожен учасник енергетичного ринку розуміє по-своєму. Так, для більшості індустріально-розвинених країн, в енергопостачанні яких домінують імпорتنі поставки паливно-енергетичних ресурсів, енергетична безпека пов'язана з доступністю цих ресурсів, безперебійністю їх поставок із зовнішніх джерел на допустимих економічних (прийнятних за цінами), організаційно-технологічних (недискримінаційність і безпечність транспорту) і екологічно прийнятних умовах.

Рівень енергетичної безпеки для певної країни, регіону чи світу загалом, визначається на основі досліджень та аналізу різноманітних показників (індикаторів), що характеризують стан галузі та вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на неї. Порогові значення індикаторів енергетичної безпеки визначають межу переходу енергетики від нормального до кризового стану [2]. На основі цих досліджень, які здійснюються методом експертних оцінок галузевих спеціалістів, науковців, можна розробити комплекс загальних рекомендацій та конкретних заходів для нівелювання дестабілізуючої дії негативних чинників і досягнення енергетичної безпеки. В 2012 р. були опубліковані результати дослідження Інституту енергії ХХІ століття Торгової палати США, під назвою “Міжнародний індекс ризиків для енергетичної безпеки: оцінки ризиків на глобальному енергетичному ринку”.

Однією з основних загроз енергетичній безпеці країн світу є виснаження покладів викопного палива. Активне освоєння основних світових родовищ вуглеводневих ресурсів,

протягом ХХ ст. та швидкий економічний розвиток, зростання населення і збільшення споживання природних ресурсів з початку ХХІ ст. перевищили темпи природного відтворення біосфери Землі. Відтак, з огляду на негативні прогнози щодо можливого повного вичерпання запасів нафти і газу у найближчий час, загострюється боротьба за доступ до ПЕР.

На енергетичну безпеку впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. До внутрішніх можна віднести наступні:

- рівень забезпеченості країни власними енергетичними ресурсами;
- монопольна залежність від одного постачальника чи маршруту постачать енергоносіїв;
- паливно-енергетичний баланс країни;
- технічний стан ПЕК та рівень енергоефективності господарства;
- екологічна ситуація;
- соціальні загрози (ціни на паливо для населення, висока аварійність виробництва, страйки та інші можливі акції протесту, пов'язані з діяльністю ПЕК та місцевих органів влади);
- політична, законодавча, управлінська діяльність.

До зовнішніх:

- нерівномірність розповсюдження покладів та зосередження основних запасів в політично нестабільних регіонах, зонах військових конфліктів;
- загроза терористичних актів на енергетичних об'єктах, у т.ч. на територіях країн, що здійснюють транзитне транспортування енергетичних ресурсів;
- загрози ядерного тероризму, проблема нерозповсюдження ядерних матеріалів;
- геополітичні інтереси країн;
- економічні загрози (несприятлива кон'юнктура ринку);
- екологічні (масштабні аварії на об'єктах ПЕК, викиди парникових газів, що загрожують всій планеті);
- енергетична бідність (відсутність доступу до достатньої кількості енергії в мало розвинутих країнах);
- спекуляції в засобах масової інформації, що є негативним проявом сучасного глобалізованого світу (штучне створення паніки, що веде до дестабілізації енергетичних ринків).

Енергетична безпека – має глобальний характер, забезпечення її повинне досягатись сумісними зусиллями усіх країн світу. Хоча, засоби та механізми її досягнення кожна країна мусить обирати сама, опираючись на внутрішні особливості та потреби галузі. Отже, енергетичну безпеку країни можна визначити (що є спільним для різних варіантів визначень) як стан захищеності країни, її громадян, суспільства, передусім її економіки від загрози дефіциту в забезпеченні потреб в енергії економічно доступними паливно-енергетичними ресурсами належної якості в нормальних умовах і при надзвичайних ситуаціях, а також від загрози порушення стабільності постачання паливно-енергетичних ресурсів та з мінімальним негативним впливом на навколишнє середовище.

Література

1. Ковалко М.П. Розвинута енергетика – основа національної безпеки України. Аналіз тенденцій і можливостей / М.П. Ковалко, О.М. Ковалко. – К.: ТОВ “Друкарня “Бізнесполіграф””, 2009. – 104 с.
2. Плачков І. Енергетика: історія, сучасність і майбутнє / І. Плачков, С. Плачкова [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://energetika.in.ua/ua/books/book-5/part-4/section-1>
3. Микитенко В. На чому базується енергетична безпека держави / В. Микитенко // Вісник НАН України. – 2005. – С. 41-47.
4. Бондареко Г.В. Енергетична безпека як визначальна складова економічної незалежності України / Г.В. Бондареко, В.О. Щерба [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N152/N152p098-108.pdf

5. Брич В. Я., Гевко Б. Р. Проблеми застосування сонячної енергії в сфері житлово-комунального господарства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1-2. С. 152- 158.
6. Брич В. Я., Федірко М. М., Артемчук Т. О. Трансформація організаційної структури енергокомпанії. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27. №. 3. С. 166-172.